

Հաստատված է
Պետության և իրավունքի
տեսության և սահմանադրական
իրավունքի ամբիոնի 28. 08. 2017 թ.
նիստում (արձ. թիվ 1)
Ամբիոնի պետ՝
(ստորագրություն)
.....
(ամիս ամսաթիվ)

**ՀՀ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱՀԱՄԱԼԻՐ
ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ**

(Կազմվել է ուսումնական ծրագրի նախագծի հիման վրա)

ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԱՆՎԱՆՈՒՄ	Պետության և իրավունքի տեսություն 1
ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԻՉ	
ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ	Իրավագիտություն, անվճար ուսուցում
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ	Իրավագիտություն
ԱՄԲԻՈՆ	Պետության և իրավունքի տեսության և սահմանադրական իրավունքի ամբիոն E-mail: pitambion@mail.ru
ՀԵՂԻՆԱԿ/ՆԵՐ	Ռ. Մարանդյան (ի.գ.թ.), Ա. Մարգարյան E-mail: rmarandyan@mail.ru, abgarmargaryan@mail.ru, հեռ. 055 52 26 33
ՈՒՍ.ՏԱՐԻ/ԿԻՍԱՄՅԱԿ	1-ին կուրս, 1-ին կիսամյակ
ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆ	բակալավր

ԿՐԵԴԻՏՆԵՐ	3 (երեք)
ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄ ԵՎ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՀԵՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՁԵՎԵՐԸ	«Պետության և իրավունքի տեսություն 1» դասընթացի ընդհանուր ծավալը կազմում է 90 ժամ, որից 28 ժամ դասախոսություն, 28 ժամ սեմինար պարապմունք, 34 ժամ ինքնուրույն աշխատանք: Ինքնուրույն աշխատանքի համար նախատեսված ժամերին սովորողը կատարում է գրականության ընթերցում և մշակում, վերլուծական, հետազոտական աշխատանք, դասախոսի հանձնարարությամբ կարող է գրել ռեֆերատներ և էսսեներ, պատրաստվում է հաջորդ դասին: Լսարանային դասերը կայանում են շաբաթը չորս լսարանային ժամ տևողությամբ: Դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի վերջում քննություն հանձնելով:

	10. բացահայտել պետության գործառնությունների համակարգը, 11. սահմանել պետության ձևի հասկացությունը, վերլուծել դրա բաղադրիչները, 12. սահմանել պետության մեխանիզմի հասկացությունը, բացահայտել դրա կազմակերպման, գործունեության և կառուցվածքի առանձնահատկությունները:
--	---

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	
Հիմնական	1. Պետության և իրավունքի տեսություն: Ուս. ձեռնարկ / Մ. Մուրադյան, Ռ. Մարանդյան, Երևան, «Լուսաբաց» հրատ., 2011, 170 էջ, 2. Պետության և իրավունքի տեսություն: Ուս. ձեռնարկ / Հեղ. խումբ: Գիտ. խմբ.՝ Ա. Ղամբարյան, Մ. Մուրադյան, Երևան, «Լուսաբաց» հրատ, 2014, 692 էջ, 3. Պետության և իրավունքի տեսություն: Ուս. ձեռնարկ / Հեղ. խումբ: Գիտ. խմբ.՝ Ա. Ղամբարյան, Մ. Մուրադյան, 2-րդ լրամշակված հրատ., Երևան, «Լուսաբաց» հրատ, 2016, 628 էջ, 4. Վաղարշյան Ա., Պետության և իրավունքի տեսություն - 1 / Դասախոսություններ, ԵՊՀ, Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2013, 224 էջ, 5. Վաղարշյան Ա., Պետության և իրավունքի տեսություն - 1 / Դասախոսություններ, ԵՊՀ, Եր.: Հեղինակային հրատարակություն, 2016, 280 էջ, 6. Матузов Н. И., Малько А. В. Теория государства и права. Курс лекций. М., Изд-во «Юристь», 1997, 672 стр. 7. Хропанюк В. Н., Теория государства и права / Учебник, 3-е изд., доп. и испр., М., Изд-во «Омега-Л», 2008, 384 стр., 8. Общая теория права и государства: Учебник для вузов / В. С. Нерсисянц, М., Изд-во «Норма: НИЦ ИНФРА-М», 2015, 560 стр.:
Լրացուցիչ	1. Վաղարշյան Ա., Պետության կառավարման ձևը և նրա պաշտպանության ու անվտանգության պրոբլեմը // «Հայկական բանակ» հանդես, Երևան, 2016, № 2(88) էջեր 45-53, 2. Վաղարշյան Ա., Պետաիրավական ռեժիմ հասկացության հիմնախնդիրները // ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու. Նվիրվում է Ա. Եսայանի ծննդյան 100-ամյակին, գլխ. խմբագիր՝ Գ. Ղազինյան, Երևան, ԵՊՀ, 2015, էջեր 35-55, 3. Вагаршян А. // Обороноспособность как принцип организации и деятельности государственного аппарата / Евразийский юридический журнал, № 12 (55), М., 2012, стр. 147-149: 4. Лебедев В. А. // Государственная власть как форма выражения публичной власти / Вестник Челябинского государственного университета, 2010, № 25 (206) Право, Вып 25, стр. 5-9, 5. Мелехин А. В., Теория государства и права: Учебник, М., Маркет ДС, 2007, 640 стр., 6. Венгеров А. Б., Теория государства и права: Учебник для юридических вузов. 3-е изд., М., Юриспруденция, 2000, 528 стр, 7. Матузов Н. И., Малько А. В. Теория государства и права. М., Изд-во «Юристь», 2004, 512 стр., 8. Абдулаев М. И., Теория государства и права: Учебник для высших учебных заведений, М., Финансовый контроль, 2004, 410 стр.:

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԲԱՂԱԴԻԻՉՆԵՐ ԵՎ ԿՇԻՌ	Քննություն («Գերազանց», «Լավ», «Բավարար» կամ «Անբավարար»):
ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐ / ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐ	Սովորողը դասընթացից կարող է հանդես բերել մինչև 100% (ստուգված) առաջադիմություն: Սովորողների գիտելիքները, ունակությունները և հմտությունները գնահատվում են «Գերազանց», «Լավ», «Բավարար» և «Անբավարար» կամ «Ստուգված» կամ «Չստուգված»: Սովորողների գիտելիքները գնահատվում են հետևյալ չափանիշներով՝ ա) «Գերազանց», եթե ունկնդիրը խոր և հիմնավոր է յուրացրել ամբողջ ծրագրային նյութը, սպառիչ, հաջորդական, գրագետ ու տրամաբանորեն կառուցված է շարադրում այն, չի դժվարանում պատասխանել, երբ ձևափոխվում է առաջադրանքը, ճիշտ է հիմնավորում պատասխանը, ընդունակ է ինքնուրույն ընդհանրացնել և շարադրել նյութը՝ սխալներ թույլ չտալով: բ) «Լավ», եթե սովորողը հիմնավոր գիտի ծրագրային նյութը, գրագետ է և ըստ էության շարադրում է այն, հարցին պատասխանելիս թույլ չի տալիս էական անճշտություններ, կարողանում է տեսական դրույթները ճիշտ տեղայնացնել կոնկրետ օրինակներում: գ) «Բավարար», եթե սովորողը յուրացրել է միայն հիմնական նյութը, բայց չգիտի դրա առանձին մանրամասները, թույլ է տալիս անճշտություններ, ոչ ճիշտ ձևակերպումներ, խախտում է ուսումնական նյութի շարադրման հաջորդականությունը: դ) «Անբավարար», եթե սովորողը չգիտի ծրագրային նյութի զգալի մասը, թույլ է տալիս էական սխալներ:
ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	Դասապլանի որևէ փոփոխություն նախօրոք կտեղեկացվի սովորողին:
Ներկայություն	Սովորողի՝ դասերին ներկայությունը բխում է նրա իսկ շահերից, քանի որ ներկայությունը ենթադրում է ունկնդրում, մասնակցություն քննարկումներին, չհասկացված կամ վատ հասկացված խնդիրների պարզաբանում, ինքնուրույն աշխատանքների հանձնում: Սովորողն այս դեպքում հնարավորություն է ունենում լսել ոչ միայն ծրագրային նյութը, այլև՝ մասնակցել քննարկումներին, բանավեճերին, անել ինքնուրույն դատողություններ և հայտնել սեփական տեսակետը:
Գրավոր աշխատանքներին ներկայացվող պահանջներ	Գրավոր աշխատանքների ժամանակ արգելվում է ծածկագրերից օգտվելը: Ծածկագրի հայտնաբերման դեպքում աշխատանքը գնահատվում է զրո միավոր:
Ինքնուրույն և գործնական աշխատանքներ	Ինքնուրույն աշխատանքները անհրաժեշտ է կատարել առանց կողմնակի միջամտության և հանձնել դրանք նշված ժամանակահատվածում: Ինքնուրույն աշխատանքում արգելվում է գրագողությունը: Այլոց մտքերը օգտագործելու դեպքում սովորողը պարտավոր է նշել աղբյուրը ըստ ընդունված ակադեմիական ձևաչափի:

ԹԵՄԱՏԻԿ ՏՐՈՎՄԱՆ ՔԱՐՏԵԶ

Թեմա 1 Պետության և իրավունքի տեսության ընդհանուր բնութագիրը (4 ժամ դասախոսություն, 4 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցերը	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Պետության և իրավունքի տեսությունը որպես հումանիտար գիտություն 2. Պետության և իրավունքի տեսությունը որպես հիմնարար իրավաբանական գիտություն 3. Պետության և իրավունքի տեսության առարկայի բնութագիրը 4. Պետության և իրավունքի տեսության մեթոդները 5. Պետության և իրավունքի տեսության ուսումնական դասընթացը	Հարցեր 1-5 – ներկայացվում է դասախոսություն՝ սովորողների ուշադրությունը հրավիրելով առանցքային հարցերի վրա: Հարց 1 – ինքնուրույն աշխատանք. սովորողները ծանոթանում են գրականությանը և առանձնացնում այն իրավաբանական և ոչ իրավաբանական առարկաները, որոնց հետ կապված է պետության և իրավունքի տեսությունը: Հարցեր 1-5 – անցկացվում է սեմինար պարապմունք, որի ընթացքում սովորողները ներկայացնում են պետության և իրավունքի տեսությունը՝ որպես հումանիտար և հիմնարար իրավաբանական գիտություն, պետության և իրավունքի տեսության առարկան, մեթոդները և ուսումնական դասընթացը, քննարկում են ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքները:

Թեմա 2 Պետության և իրավունքի ծագումը (4 ժամ դասախոսություն, 4 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Նախապետական շրջանի իշխանության և սոցիալական նորմերի ընդհանուր բնութագիրը 2. Պետության և իրավունքի առաջացումը 3. Պետության առաջացման «արևելյան» ճանապարհը 4. Պետության առաջացման «արևմտյան» ճանապարհը 5. Պետության առաջացման հիմնական տեսությունները	Հարցեր 1-5 – ներկայացվում է դասախոսություն: Հարց 2 – ինքնուրույն աշխատանք. սովորողները ծանոթանում են գրականությանը՝ տվյալ հարցի վերաբերյալ ավելի խորը գիտելիքներ ձեռք բերելու համար և պատրաստվում են սեմինար պարապմունքին՝ պետության և իրավունքի առաջացմանը նպաստող գործոնների վերաբերյալ: Հարցեր 1-5 – անցկացվում է սեմինար պարապմունք, որի ընթացքում սովորողները ներկայացնում են նախապետական շրջանի իշխանության և սոցիալական նորմերի ընդհանուր բնութագիրը, պետության և իրավունքի առաջացման հիմնական գործոնները, պատմական ուղիները և տեսությունները, կատարվում է դրանց խմբային քննարկում: Սովորողները ներկայացնում են ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքները:

Թեմա 3 Պետության հասկացությունը և էությունը
--

(2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Պետությունը որպես հասարակական-քաղաքական երևույթ 2. Պետության հասկացությունը և հատկանիշները 3. Պետության էությունը 4. Պետության և իրավունքի հարաբերակցությունը	Հարցեր 1- 4 - անցկացվում է դասախոսություն: Հարցեր 3-4 – ինքնուրույն աշխատանք: Սովորողներն ուսումնասիրում են թեմային առնչվող գրականությունը և դասախոսին ներկայացնում են պետության էության և պետության ու իրավունքի հարաբերակցության վերաբերյալ տեսական վիճելի մոտեցումները՝ դրանց լուծման սեփական դիրքորոշումներով: Հարցեր 1-4 – անցկացվում է սեմինար պարապմունք, որի ընթացքում սովորողները ներկայացնում են պետությունը որպես հասարակական-քաղաքական երևույթ, պետության հասկացությունը և հատկանիշները, էությունը, պետության և իրավունքի հարաբերակցությունը, ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքները: Կատարվում է սովորողների հարցում և ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքների խմբային քննարկում:

Թեմա 4 Պետության տիպաբանությունը (4 ժամ դասախոսություն, 4 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Պետության տիպաբանության հասկացությունը և նպատակը 2. Պետության տիպաբանության ֆորմացիոն մոտեցումը 3. Պետության տիպաբանության քաղաքակրթական (ցիվիլիզացիոն) մոտեցումը	Հարցեր 1-3 - անցկացվում է դասախոսություն: Հարց 2 - ինքնուրույն աշխատանք. սովորողներն ուսումնասիրում են թեմային առնչվող գրականությունը և դասախոսին ներկայացնում ֆորմացիայի սահմանման և պետությունների ֆորմացիոն տիպաբանության վիճելի հարցերն ու դրանց կապակցությամբ սեփական մոտեցումները: Հարցեր 1-3 – անցկացվում է սեմինար պարապմունք, որի ընթացքում սովորողները ներկայացնում են ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքները, կատարվում է նրանց գիտելիքների ստուգում հարցման միջոցով:

Թեմա 5 Պետական իշխանություն (4 ժամ դասախոսություն, 4 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Պետական իշխանության հասկացությունը 2. Պետական իշխանության տնտեսական, սոցիալական և բարոյագաղափարական հիմունքները 3. Իշխանահարաբերություններ 4. Պետական իշխանության իրականացման մեթոդները 5. Պետական իշխանության լեգիտիմությունը և լեգալու-	Հարցեր 1-6 - անցկացվում է դասախոսություն: Հարցեր 5-6 - ինքնուրույն աշխատանք. ուսանողները ծանոթանում են գրականությանը, ուսումնասիրում պետական իշխանության լեգիտիմության ապահովման եղանակները և իշխանությունների միասնականության ու տա-

թյունը 6. Իշխանությունների միասնականությունն ու տարանջատումը	րանջատման հայեցակարգի ժամանակակից հիմնախնդիրները: Հարցեր 1-6. Սեմինար պարապմունք: Կատարվում է սովորողների գիտելիքների ստուգում հարցման եղանակով: Խմբային քննարկման միջոցով ամփոփվում են ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքները:
---	--

Թեմա 6 Պետության գործառույթները (2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Պետության գործառույթների հասկացությունը 2. Պետության գործառույթների համակարգը	Հարցեր 1-2 - անցկացվում է դասախոսություն: Հարց 1- ինքնուրույն աշխատանք. ուսանողները ծանոթանում են անհրաժեշտ գրականությանը և դասախոսին ներկայացնում պետության գործառույթների և պետության կողմից իրականացվող գործունեության այլ տեսակների սահմանազատման վերաբերյալ տեսական մոտեցումները և սեփական դիրքորոշումները: Հարցեր 1-2 – անցկացվում է սեմինար պարապմունք, որի ընթացքում սովորողները ներկայացնում են պետության գործառույթների հասկացությունը և դրանց համակարգը, կատարվում է ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքների խմբային քննարկում:

Թեմա 7 Պետության ձևը (4 ժամ դասախոսություն, 4 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման մեթոդաբանություն
1. Պետության ձևի հասկացությունը և տարրերը 2. Պետության կառավարման ձևը 3. Պետության կառուցվածքի ձևը 4. Պետական ռեժիմի ձևը	Հարցեր 1-4 - անցկացվում է դասախոսություն: Հարցեր 2-3 - ինքնուրույն աշխատանք. ուսանողները ծանոթանում են գրականությանը: Ըստ նախապես տրված հանձնարարության՝ կատարում են կառավարման կիսանախագահական և խորհրդարանական ձևերի համեմատադասական վերլուծություն, ներկայացնում են համադաշնության՝ որպես պետության կառուցվածքի ձևի վերաբերյալ տեսական մոտեցումները և սեփական դիրքորոշումները: Հարցեր 1-4: Սեմինար պարապմունք, որի ընթացքում սովորողները ներկայացնում են թեման, ինչպես նաև կազմակերպվում է ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքների խմբային քննարկում:

Թեմա 8 Պետության մեխանիզմ (4 ժամ դասախոսություն, 4 ժամ սեմինար պարապմունք)	
Թեմայի հարցեր	Դասավանդման և գնահատման

	մեթոդաբանություն
1. Պետության մեխանիզմի հասկացությունը և էությունը 2. Պետության մեխանիզմի կազմակերպման և գործունեության սկզբունքները 3. Պետության մեխանիզմի կառուցվածքը 4. Պետական մարմին: Հասկացությունը և տեսակները 5. Բյուրոկրատիզմը պետական մեխանիզմում	Հարցեր 1-5 - անցկացվում է դասախոսություն: Հարց 5 - ինքնուրույն աշխատանք. ուսանողները ծանոթանում են անհրաժեշտ գրականությանը, և դրա վերլուծության հիման վրա դասախոսին ներկայացնում բյուրոկրատիզմի էության և դրա հաղթահարման ուղիների վերաբերյալ սեփական մոտեցումները: Հարցեր 1-5 – սեմինար պարապմունք: Սովորողների հարցման, ինչպես նաև խմբային քննարկման միջոցով կատարվում է դասավանդված նյութի և ինքնուրույն աշխատանքի արդյունքների ամփոփում, պարզվում է դրանց յուրացման աստիճանը:

Հարցաշար

«Պետության և իրավունքի տեսություն 1» դասընթացի քննության

1. Պետության և իրավունքի տեսությունը որպես հումանիտար գիտություն

2. Պետության և իրավունքի տեսությունը որպես հիմնարար իրավաբանական գիտություն
3. Պետության և իրավունքի տեսության առարկայի բնութագիրը
4. Պետության և իրավունքի տեսության մեթոդները
5. Պետության և իրավունքի տեսության ուսումնական դասընթացը
6. Նախապետական շրջանի իշխանության և սոցիալական նորմերի ընդհանուր բնութագիրը
7. Պետության և իրավունքի առաջացումը
8. Պետության առաջացման «արևելյան» ճանապարհը
9. Պետության առաջացման «արևմտյան» ճանապարհը
10. Պետության առաջացման հիմնական տեսությունները
11. Պետությունը որպես հասարակական-քաղաքական երևույթ
12. Պետության հասկացությունը և հատկանիշները
13. Պետության էությունը
14. Պետության և իրավունքի հարաբերակցությունը
15. Պետության տիպաբանության հասկացությունը և նպատակը
16. Պետության տիպաբանության ֆորմացիոն մոտեցումը
17. Պետության տիպաբանության քաղաքական (ցիվիլիզացիոն) մոտեցումը
18. Պետական իշխանության հասկացությունը
19. Պետական իշխանության տնտեսական, սոցիալական և բարոյաքաղաքական հիմունքները
20. Իշխանահարաբերություններ
21. Պետական իշխանության իրականացման մեթոդները
22. Պետական իշխանության լեգիտիմությունը և լեգալությունը
23. Իշխանությունների միասնականությունն ու տարանջատումը
24. Պետության գործառույթների հասկացությունը
25. Պետության գործառույթների համակարգը
26. Պետության ձևի հասկացությունը և տարրերը
27. Պետության կառավարման ձևը
28. Պետության կառուցվածքի ձևը
29. Պետական ռեժիմի ձևը
30. Պետության մեխանիզմի հասկացությունը և էությունը
31. Պետության մեխանիզմի կազմակերպման և գործունեության սկզբունքները
32. Պետության մեխանիզմի կառուցվածքը
33. Պետական մարմին: Հասկացությունը և տեսակները
34. Բյուրոկրատիզմը պետական մեխանիզմում